

ОРГАНІЧНІ ДОБРИВА ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

*Сидякіна О.В., кандидатка с.-г. наук, доцентка,
Підручна Д.В., здобувачка вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Україна
e-mail: sydiakina_o@ksaeu.kherson.ua*

Інтенсифікація землеробської галузі передбачає використання великих ґрунтових масивів для вирощування сільськогосподарських культур та максимізацію їх врожайності за рахунок високих норм внесення мінеральних добрив та пестицидів. Це, в свою чергу, спричиняє низку негативних процесів, таких як виснаження ґрунтових ресурсів, втрату органічної речовини та акумуляцію у ґрунті токсичних речовин. Інтенсивні технології вирощування сільськогосподарських культур, особливо без достатнього застосування органічних добрив, призводять до втрати гумусу та органічних сполук, що є важливими для збалансованого живлення рослин і збереження структури ґрунту [1, 2].

Збільшення обсягів внесення органічних добрив є надзвичайно важливим і актуальним у контексті сталого розвитку аграрної галузі, оскільки вони сприяють збереженню родючості ґрунтів, поліпшенню їх структури та зменшенню негативних наслідків від використання мінеральних добрив і пестицидів. З огляду на зростаючі екологічні проблеми, такі як деградація ґрунтів, забруднення навколишнього середовища і глобальні зміни клімату, органічні добрива відіграють важливе значення для забезпечення сталого агровиробництва [3].

Обсяги внесення органічних добрив в Україні є незначними. За період 2018–2023 рр. вони не перевищували 10745,9 тис. тонн (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів внесення органічних добрив в Україні, тис. тонн

Рік	Загальний обсяг унесених органічних добрив	у тому числі за видами				
		ґній	пташиний послід	мул і сапропель	торф та його субстрати	інші види органічних добрив
2018	10674,7	8478,3	1302,6	18,0	66,8	809,0
2019	10429,8	8832,8	989,2	3,3	37,5	567,0
2020	10222,9	8345,2	1158,8	16,9	77,2	624,8
2021	10745,9	8131,6	1345,7	37,2	85,3	1146,1
2022	9728,2	7498,9	966,3	42,4	29,5	1191,1
2023	8890,7	7125,8	804,0	22,4	16,2	922,3

Джерело: Державна служба статистики України [4]

Структурний аналіз (рис. 1) показав, що основна частка внесених органічних добрив припадає на гній та пташиний послід – 79,8% та 10,7% відповідно у середньому за 2018–2023 рр. Торф та його субстрати у загальній структурі займають 0,5%, а мул і сапропель – 0,2%. Усі інші види органічних добрив становлять 8,7% від загального обсягу їх внесення на території нашої країни.

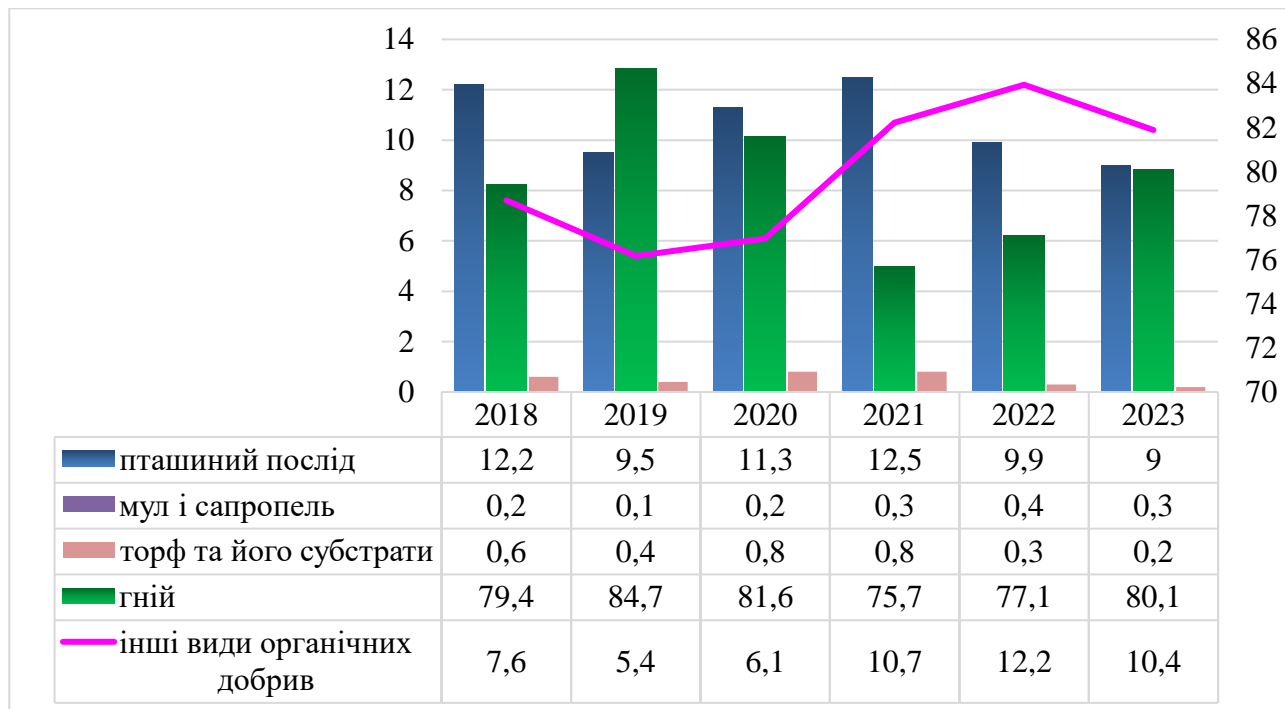

Рисунок 1 – Динаміка внесених органічних добрив в Україні за їх видами, %

Джерело: Державна служба статистики України [4]

Обсяг унесених органічних добрив у розрахунку на 1 га посівної площі у 2022 та 2023 рр. збільшився, але у розрахунку на 1 га удобреної площі – зменшився порівняно з 2018–2019 рр. (рис. 2).

Органічні добрива забезпечують ґрунт не лише макроелементами (азотом, фосфором, калієм), а й мікроелементами, необхідними для нормального росту й розвитку рослин. Вони постачають органічні сполуки, які сприяють розвитку мікробіоти ґрунту, що є важливим для підтримки його біологічної активності. Завдяки цьому ґрунт зберігає свою родючість і здатність до самовідновлення.

Органічні добрива позитивно впливають на фізичні властивості ґрунту. Вони підвищують вміст гумусу і забезпечують:

- збільшення водоутримуючої здатності ґрунту, що важливо в умовах сучасних змін клімату і зростаючої кількості посушливих періодів;

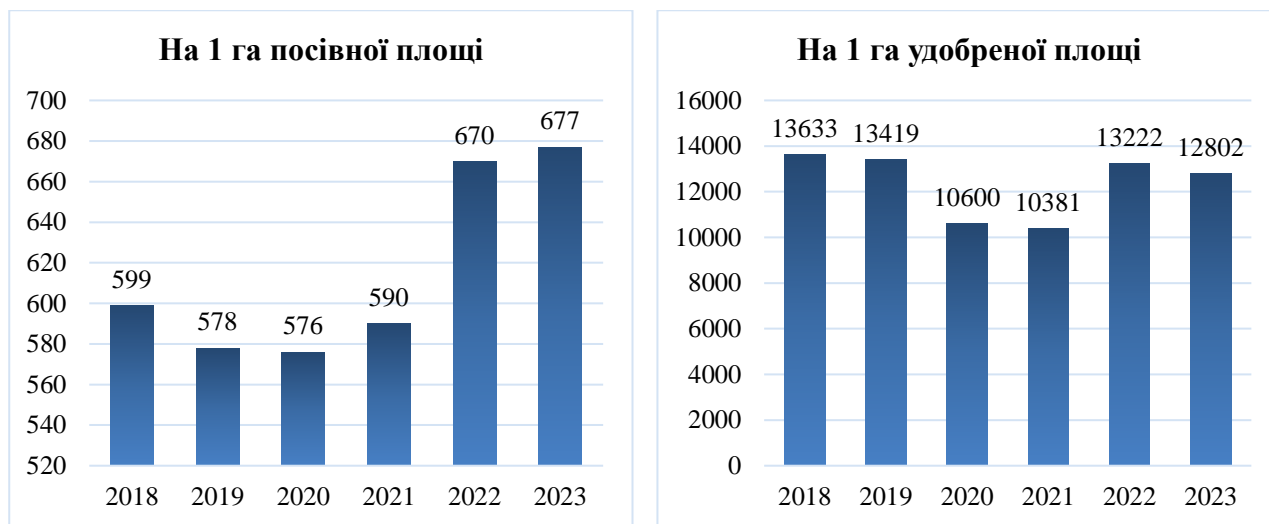

Рисунок 2 – Обсяг унесених органічних добрив у розрахунку на 1 га, кг

Джерело: Державна служба статистики України [4]

- покращення аерації, що створює оптимальні умови газообміну та доступу кисню до кореневої системи рослин;
- стабільність ґрунтової структури, що зменшує ризик прояву ерозійних процесів.

Органічні добрива збагачують ґрунт на органічні сполуки, які забезпечують збереження та збільшення вмісту гумусу, що дуже важливо, адже гумус є основою родючості ґрунту, покращує його водо- та повітропроникність, стимулює діяльність ґрунтових мікроорганізмів та сприяє кращому засвоєнню рослинами елементів живлення.

Збільшення обсягів використання органічних добрив є важливим заходом у зменшенні залежності від мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин. Високі норми мінеральних добрив, які мають місце за інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, сприяють забрудненню ґрунтів, водних ресурсів і повітря та негативно впливають на здоров'я людей і тварин. Органічні добрива, на відміну від мінеральних, є природними, не викликають токсичності і забезпечують захист і відновлення екологічної рівноваги та самовідновлення екосистем.

Органічні добрива відіграють дуже важливе значення у боротьбі з глобальним потеплінням. Їх використання сприяє зменшенню викидів парникових газів (зокрема, CO₂ і метану) та секвестрації вуглецю у ґрунті. Вуглець, що міститься в органічних добривах, зберігається у ґрунті впродовж тривалого часу, що дозволяє значно знизити рівень вуглецевих викидів.

Органічні добрива сприяють розвитку ґрунтової фауни, допомагають підтримувати біологічний баланс і зберігають важливу мікрофлору, яка бере участь у процесах азотфіксації, розкладі органічних речовин і формуванні гумусу. Мінеральні добрива,

навпаки, можуть знижувати рівень біорізноманіття, зокрема через токсичний вплив на ґрунтові організми.

В умовах зростаючої деградації ґрунтів, внесення органічних добрив стає необхідним елементом сталого розвитку аграрної галузі, орієнтованого на довгострокове збереження природних ресурсів та забезпечення продовольчої безпеки. Одним із наслідків деградації ґрунтів є засолення, особливо в районах з посушливим кліматом. Органічні добрива дозволяють зменшити ступінь засолення, оскільки вони сприяють утворенню складних органічних сполук, що зменшують накопичення солей. Крім того, органічні добрива можуть впливати на кислотно-лужний баланс ґрунту, знижуючи кислотність і створюючи більш сприятливі умови для росту й розвитку рослин. Органічні добрива підвищують здатність ґрунту до самовідновлення після тривалого інтенсивного обробітку або панування ерозійних процесів [5, 6].

Таким чином, збільшення обсягів внесення органічних добрив є важливим заходом для забезпечення сталого розвитку аграрної галузі та збереження екологічної рівноваги. Вони дозволяють зменшити негативний вплив мінеральних добрив і пестицидів, покращити родючість ґрунтів, знизити рівень забруднення навколишнього середовища і знизити рівень вуглецевих викидів. Враховуючи зростаючу важливість екологічної стабільності в умовах глобальних змін клімату, збільшення використання органічних добрив має стати пріоритетом для аграріїв у всьому світі, в тому числі й в Україні.

Список використаних джерел

1. Резніченко, В. П., Коломієць, Л. В., & Чередниченко, І. В. (2024). Використання агротехнологій для збереження ґрунтових ресурсів та покращення якості ґрунту. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія»*, 56(2), 49-56. doi: <https://doi.org/10.32782/agrobio.2024.2.7>.

2. Сидякіна, О. В., & Підручна, Д. В. (2024). Живлення рослин на засадах ресурсозбереження як запорука ефективного агровиробництва. *Сучасні вектори розвитку аграрної науки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Херсон – Кропивницький, 17–18 вересня 2024 р., 162-167.

3. Кваша, С. М., & Червоний, Д. В. (2024). Європейський досвід виробництва органічних добрив. *Трансформаційна економіка*, 1 (06), 76-83. doi: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-6-14>.

4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Мельник, В. І., Романащенко, О. А., Циганенко, М. О., Фесенко, Г. В., Калюжний, О. А., Качанов, В. В., & Романащенко, І. О. (2020). Використання органічних добрив: економічно-екологічні аспекти. *Науковий журнал «Інженерія природокористування»*, 3 (17), 29-34. doi: [https://doi.org/10.37700/enm.2020.3\(17\).29-34](https://doi.org/10.37700/enm.2020.3(17).29-34).

6. Голян, В. А., Мединська, Н. В., & Заставний, Ю. Б. (2022). Економічний механізм органічного сільськогосподарського виробництва в умовах глобальних природоохоронних викликів: теоретико-методологічні засади формування. *Агросвіт*, (3), 10-18. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.3.10>.